

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO
DYDDIAD	5 MAI 2016
TEITL	HUNANASESIAD O EFFEITHIOLRWYDD Y PWYLLGOR ARCHWILIO
PWRPAS YR ADRODDIAD	CYFLWYNO DULL AWGRYMEDIG AR GYFER ASESU EFFEITHIOLRWYDD Y PWYLLGOR ARCHWILIO, AC YSTYRIED DULL PRIODOL O’I ROI AR WAITH
AWDUR	DEWI MORGAN, UWCH REOLWR REFENIW A RISG
GWEITHREDIAD	YSTYRIED Y CYNNWYS, CYNNWYS SYLWADAU ARNO, A PENDERFYNU OS AM GYNNAL HUNANASESIAD

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae gan y Pwyllgor Archwilio rôl allweddol o fewn trefniadau llywodraethu’r awdurdod – hwn yw’r Pwyllgor sydd wedi ei ddynodi fel “y rhai sy’n gyfrifol am lywodraethu”. Golyga hyn fod ganddo’r dasg o sicrhau fod trefniadau llywodraethu’r Cyngor yn gadarn.
- 1.2 Fel canlyniad, mae’r Pwyllgor hefyd yn un o’r 33 elfen yn Fframwaith Lywodraethu y Cyngor. Yn y matrices ddiweddaraf (a gyflwynir i’r cyfarfod yma fel eitem ar wahân), nodir sgôr Impact o 2 allan o 5, a sgôr effeithiolrwydd o 3 allan o 5, i’r Pwyllgor Archwilio.
- 1.3 Er fod y sgoriau hyn yn cael eu hasesu yn rheolaidd gan y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu, ac yn cael eu cyflwyno i’r Grŵp Rheoli a’r Pwyllgor Archwilio, yr ymarfer orau fyddai i’r Pwyllgor ei hun gynnal hunanasesiad achlysurol.

2. CYNNAL HUNANASESIAD

- 2.1 Yng Nghanllawiau Statudol Llywodraeth Cymru a wnaed o dan Fesur Llywodraeth Leol 2011 (Mehefin 2012), nodir fod y Llywodraeth eisoes wedi cymeradwyo cyhoeddiad CIPFA, “*Audit Committees: Practical Guidance for Local Authorities*”, ei fod yn parhau i wneud hynny, a’i fod yn cynghori awdurdodau lleol i fwrw golwg ar y dogfennau hyn fel rhai atodol i’r canllawiau statudol.
- 2.2 Roedd cyhoeddiad CIPFA wedi ei gyhoeddi yn wreiddiol yn 2005, a nodir yn y canllawiau statudol eu hunain eu bod wedi dyddio erbyn 2012. Cyhoeddwyd fersiwn newydd o “*Audit Committees: Practical Guidance for Local Authorities*” yn 2013.
- 2.3 Mae’r canllaw yma yn cynnwys arf er mwyn cynorthwyo aelodau pwyllgorau archwilio i asesu lle mae eu Pwyllgor yn gweithredu yn y ffordd mwyaf effeithiol, a lle mae sgôp i wneud mwy. Mae canllawiau asesu CIPFA wedi eu cynnwys yn yr Atodiad.
- 2.4 Fel y gwelir, nid yw’r ddogfen asesu yn faith nac yn gymhleth, ond os am fanteisio ohono bydd angen neilltuo amser penodol i ymgymryd â’r gwaith – nid yw cyfarfod pwyllgor ffurfiol yn fforwm addas.
- 2.5 Gofynnir, felly, i’r Pwyllgor Archwilio ystyried cynnal gweithdy o’i aelodau gyda hwylusydd yn ystod Mai / Mehefin 2016, er mwyn gwneud ei asesiad ei hun o’i effeithiolrwydd.
- 2.6 Nid yn unig byddai canlyniad yr asesiad yn bwydo i mewn i’r Hunanasesiad o Drefniadau Llywodraethu, ac i’r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol, ond bydd hefyd yn cyfrannu i waith pellach y bydd Swyddfa Archwilio Cymru yn ei gynnal ar ein trefniadau llywodraethu yn ystod 2016/17.

3. ARGYMHELLIAD

- 3.1 Gofynnir i’r Pwyllgor Archwilio ystyried os am drefnu gweithdy yn ystod Mai / Mehefin 2016 er mwyn cynnal hunanasesiad o’r effeithiolrwydd, ac os yw’n gytûn, i benderfynu ar leoliad.

Gwerthuso Effeithiolrwydd y Pwyllgor Archwilio

Allwedd i'r Aseiad

- 5 Mae tystiolaeth glir ar gael o nifer o ffynonellau fod y Pwyllgor yn weithredol wrth gefnogi gwelliannau ar draws pob agwedd o'r maes hwn. Mae modd adnabod y gwelliannau a wnaed yn hawdd.
- 4 Tystiolaeth glir o rai ffynonellau fod y Pwyllgor yn weithredol ac yn effeithiol wrth gefnogi gwelliannau ar draws rhai agweddau o'r maes hwn.
- 3 Mae'r Pwyllgor wedi cael profiad gymysg wrth gefnogi gwelliant yn y maes hwn. Ceir peth tystiolaeth sy'n dangos eu heffaith ond mae bylchau sylweddol hefyd.
- 2 Ceir rhywfaint o dystiolaeth fod y Pwyllgor wedi cefnogi'r gwelliannau, ond mae effaith y cymorth hwn yn gyfyngedig.
- 1 Ni ellir gweld unrhyw dystiolaeth fod y Pwyllgor Archwilio wedi cefnogi'r gwelliannau yn y maes hwn.

Meysydd lle y gall y Pwyllgor Archwilio ychwanegu gwerth drwy gefnogi gwelliant	Enghreifftiau o sut y gall y Pwyllgor Archwilio ychwanegu gwerth a darparu tystiolaeth o effeithiolrwydd	Hunanwerthuso, enghreifftiau, meysydd o gryfder a gwendid	Asesiad cyffredinol: 5 – 1 gweler yr allwedd uchod
Hyrwyddo egwyddorion llywodraethu da a'u cymhwyso i'r drefn o wneud penderfyniadau.	Darparu adolygiad cadarn o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a'r sicrwydd sy'n ei ategu. Gweithio gydag aelodau/llywodraethwyr allweddol i wella eu dealltwriaeth o'r DLIB a'u cyfraniad iddo. Yn cefnogi adolygiadau/archwiliadau o'r trefniadau llywodraethu. Cymryd rhan mewn hunanasesiadau o drefniadau llywodraethu. Gweithio gyda pwyllgorau archwilio partneriaid i adolygu trefniadau llywodraethu mewn partneriaethau.		
Cyfrannu at ddatblygu amgylchedd rheolaeth effeithiol.	Monitro gweithredu argymhellion archwilwyr. Annog perchnogaeth y fframwaith rheoli mewnol gan reolwyr priodol. Codi pryderon sylweddol dros reolaethau gydag uwch reolwyr priodol.		
Cefnogi sefydlu trefniadau ar gyfer llywodraethu risg ac ar gyfer trefniadau effeithiol i reoli risgiau.	Adolygu trefniadau rheoli risg a'u heffeithiolrwydd, e.e. meincnodi rheolaeth risg. Monitro gwelliannau. Dal perchenogion risg i gyfrif am risgiau strategol/mawr.		
Rhoi cyngor ar ddigonolrwydd y fframwaith sicrwydd ac ystyried p'un ai yw sicrwydd yn cael eu defnyddio'n effeithlon ac yn effeithiol.	Wedi pennu ei anghenion sicrwydd, gan nodi bylchau neu gorgyffwrdd mewn sicrwydd. Yn ceisio symleiddio'r drefn o gasglu ac adrodd ar sicrwydd. Adolygu effeithiolrwydd darparwyr sicrwydd, e.e. archwilio mewnol, rheoli risg, archwilio allanol.		
Cefnogi ansawdd weithgaredd archwilio mewnol, yn arbennig wrth gefnogi ei annibyniaeth sefydliadol	Adolygu'r siarter archwilio a'r trefniadau adrodd swyddogaethol. Asesu effeithiolrwydd y trefniadau archwilio mewnol a cefnogi gwelliannau		

Meysydd lle y gall y Pwyllgor Archwilio ychwanegu gwerth drwy gefnogi gwelliant	Enghreifftiau o sut y gall y Pwyllgor Archwilio ychwanegu gwerth a darparu tystiolaeth o effeithiolrwydd	Hunanwerthuso, enghreifftiau, meysydd o gryfder a gwendid	Asesiad cyffredinol: 5 – 1 gweler yr allwedd uchod
Helpu i gyflawni nodau ac amcanion yr awdurdod drwy helpu i sicrhau trefniadau llywodraethu, risg, rheolaeth a sicrwydd priodol.	Adolygu prosiectau a rhaglenni mawr er mwyn sicrhau bod trefniadau llywodraethu a sicrwydd ar waith. Adolygu effeithiolrwydd y trefniadau rheoli perfformiad.		
Cefnogi datblygiad trefniadau cadarn ar gyfer sicrhau gwerth am arian.	Gwneud yn siŵr bod sicrwydd o ran trefniadau gwerth am arian wedi eu cynnwys yn y sicrwydd a dderbynnir gan y Pwyllgor Archwilio. Ystyried sut y bydd perfformiad o ran gwerth am arian yn cael ei werthuso fel rhan o'r DLIB.		
Helpu'r awdurdod i weithredu gwerthoedd llywodraethu da, gan gynnwys trefniadau effeithiol ar gyfer mynd i'r afael â risgiau twyll a llygredd.	Adolygu'r trefniadau yn erbyn y safonau sydd wedi eu gosod allan yng nghyhoeddiad CIPFA <i>Managing the Risk of Fraud ("Red Book 2")</i> . Adolygu risgiau twyll ac effeithiolrwydd strategaeth y sefydliad i fynd i'r afael â'r risgiau hynny. Asesu effeithiolrwydd y trefniadau llywodraethu moesegol ar gyfer staff a llywodraethwyr.		
Hyrwyddo adroddiadau cyhoeddus effeithiol i randdeiliaid yr awdurdod a'r gymuned leol a mesurau i wella tryloywder ac atebolrwydd.	Gwella sut y mae'r awdurdod yn cyflawni ei gyfrifoldebau ar gyfer adrodd cyhoeddus; er enghraifft, gwell targedu ar y gynulleidfa, iaith blaen. Adolygu os yw penderfyniadau a wneir drwy sefydliadau partneriaeth yn parhau i fod yn dryloyw a hygyrch i'r cyhoedd ac yn annog mwy o dryloywder.		